Peretz, Isaac Leib.
A bisl nature-geshikhte : a stsene.
In: Geshikhtn un stsenes. Ale verk / fun Y.L. Perets ; Vol. 15.
[Wilno], 1925.
Pp. 309-313.

BIBLIOGRAPHIC RECORD TARGET

YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH

Master negative Storage Number Y-2005-1915.9

Peretz, Isaac Leib, 1851 or 2-1915.
A bisl nature-geshikhte : a stsene.
In: Geshikhtn un stsenes / Y.L. Perets.
[Wilno] : Vilner farlag fun B. Kletskin, 1925
Pp. 309-313; 21 cm. Ale verk / fun Y.L. Perets ; 15.

1. Short stories, Yiddish.--lcsh 2. Yiddish drama.--lcsh
I. Lithuania-Vilnius II. Peretz, Isaac Leib, 1851 or 2-1915. Works. 1920 ; 15.

ID : NXYH02-B3930 CC: 9114 DCF: [HBR]
CALL #: /24494

Reduction ratio X 10.0

אַ ביסל נאַטור־געשיכטע

(אַ סצענע)

פערזאָנען:

לערער און שילער

לערער

(אינמיטן פאָרטראָג)

אַלזאָ, לעבט דער מוילוואָרף אונטער דער ערד. זיינע נאָענטע קרובים, ווי מיר האָבן געזען, לעבן א ו י ף דער ערד, עטעמען פראַנק און פריי אין דער לופט. ער לעבט זיין געוויינלעך לעבן אין דער ערד, טיילמאָל, — טרעפן טרעפט זיך עס אַמאָל זומערצייט ביינאַכט, – פאַרבענקט ער זיך צום פרייען לעבן אויף דער ערד, און ער קומט אַרויס שפּאַצירן. ביי טאָג ווען די זון שיינט, טוט ער עס ניט. עס זעט אָבער אויס, אַז אַפילו דאָס שוואַכע ליכט פון לבנה און שטערן ביינאַכט שמעקט אים שוין אויך ניט גוט, וואָרים זיין שפּאַציר א ו י ף דער ערד דויערט נישט לאַנג, און אפשר האָט ער אויף דער ערד שונאים אַ סך און ער אַנטלויפט פאַר זיי און באַהאַלט זיך צוריק אין דער פינסטערניש..

שילער

וואו, אייגנטלעך, געפינט ער זיך

לערער

ביי אונז – אומעטום. ער באַוואוינט לאָנקעס, פעלדער,

וועלדער, נאַטירלעך נישט פון אויבן, אויבן לעבן אַנדערע,
ער לעבט אונטער די לאָנקעס, אונטער די פעלדער
און וועלדער... פאַר אַ נויט, אַז ער באַגעגנט אונטער דער
ערד אַ וואַסער, און אַפילו אויף דער ערד, אַז ער לאָזט
זיך אַרויס אין אַ זומער-נאַכט שפּאַצירן — שווימט ער. אַז מען
דאַרף, קאָן ער שווימען אויך... פון אויסזען איז ער
גאָר „קיין מעשה ניט" — אָן אַ האַלז, קיילעכדיק-לענגלעך;
גרויסע, ברייטע פיס צום גראָבן אין דער ערד. טראָגן טראָגט
ער זיך פיין: אַ קורץ-העריק זיידן פעלצל, אַ נאָז האָט ער
אויך אַ פיינע: דערפילט אַלץ פון דערווייטן, אויך אַ גוט אויער:
הערט, וואָס אַרום טוט זיך. און אַ קינסטלער איז ער:
גראָבט אויסטערליש פיינע קאַנאַלן אונטער דער ערד; אַ וואוינונג
און אַ פעסטונג צוזאַמען! דערפאַר האָט ער זייער שיינע
אויגן. שוואַרצע, ברענענדיקע, נאָר קליינע, ווי מאָן-
קערנדלעך, און ער קאָן זיי שטענדיק אַריינציען צוריק אַזוי,
אַז זיי ווערן אינגאַנצן פאַרשוואונדן אין דעם פיין בעל-
הבתישן פעלצל. אַ צייט לאַנג האָט מען דעריבער געמיינט,
אַז ער האָט גאָר קיין אויגן ניט! אַז ער זעט נישט; עס האָט
זיך אָבער אויסגעוויזן, אַז דאָס איז פאַלש... אַז ער באַהאַלט
נאָר די אויגן, ווייל כל-זמן ער לעבט אונטער דער ערד,
קאָן ער זיי נישט באַנוצן... אונטער דער ערד איז נאַטירלעך
פינסטער... און אפשר לאָזט ער זיך דעריבער אָפטמאָל
אַרויס אויף אַ שפּאַציר איבער דער ערד, ער זאָל קאָנען כאָטש
אויף אַ ווײַלע די אויגן באַנוצן! אַ ניט וואָלט ער זיי אינגאַנצן
פאַרלוירן!

שילער

ווי אַזוי!

לערער

עס איז שוין אַזאַ געזעץ פון דער נאַטור! דאָס געזעץ

זאָגט: אַלץ וואָס נוצט נישט, וואָס אַרבעט ניט, גייט פאַר-
לוירן, ווערט פאַרניכטעט; אַלץ וואָס לעבט, מוז אַרבעטן,
און אייב עס אַרבעט, ווערט עס געשפּייזט. די וואַרעמע חיות
מיט רויטן בלוט (און צו זיי געהערט דער מולוואָרף אויך) האָבן
אַ האַרץ, וואָס שפּייזט אַלע גלידער מיט בלוט, עס שלאָגט
אַריין דאָס בלוט אין אַלע ווינקעלעך, אין אַלע קעמערלעך
פון גוף און דערנערט זיי דערמיט. אַז מען וויל, צום
ביישפּיל, פריי ווערן פון אַ וואָרצל אויפן לייב, בינדט מען
אים שטאַרק אַרום מיט אַ דינעם זיידענעם פאָדעם; אויף אַזאַ
אופן האַקט מען אים איבער דעם צופלוס פון בלוט, ווערט
ער נישט געשפּייזט, קאָן ער נישט לעבן. אויסגעהונגערט,
ווערט ער איינגעשרומפּן, אויסגעדאַרט, שטאַרבט ער און
פאַלט אַראָפּ, ווי אַ געשטאָרבן בלאַט פון בוים. דאָס האַרץ
זאָגט טאַקי: „כאכילתכם כך עבודתכם"! דאָס הייסט: אזוי ווי
איר עסט, אַזוי מוזט איר אַרבעטן! און ווירקלעך, אַ גליד,
וואָס אַרבעט ניט — פאַרגייט. עס טרעפט, אַז מען מוז
אַ קראַנקן פאַרבונדן אַ פאַרוואונדעטע האַנט, אָדער אַ פוס,
זיי זאָלן זיך רוהיק אויסהיילן, די פאַרבונדענע האַנט אָדער
פוס אַרבעטן נישט און באַוועגן זיך נישט אַ צייט, און דערנאָך,
אַז מען נעמט אַראָפּ די בינדע, זעט מען זיי אויסגעדאַרט,
פיל מאָגערער, ווי די צווייטע האַנט, אָדער דער צווייטער
פוס...

שילער

אוןביים מח?

לערער

ביים מאַרך איז אויך דאָס זעלבע. מענטשן, וואָס מען
האַלט לאַנג פאַרשפּאַרט אַליין אין דער פינסטער, פאַרלירן
דעם מענטשלעכן פאַרשטאַנד, די פעהיגקייט צו דענקען...
דאָס זעלבע איז אויך מיט אויגן. מאַסן באַשעפענישן, וואָס

לעבן שוין לאַנג אין דער פינסטער אונטער דער ערד, האָבן שוין גאָר קיין צייכן פון אויגן נישט... די אָבער האָבן שוין געמוזט גאָר אינגאַנצן אָן ליכט פאַרגעסן. עס חלומט זיי שוין ניט פון ליכט. זיי בענקען שוין נישט דערצו...

שילער

און די, וואָס פאַרגעסן ניט און בענקען?

לערער

די טוען זיך אַן עצה. דער מויל-וואָרף כאַפּט זיך פון צייט צו צייט אַרויס אויף דער ליכטיקער שיין... די זון וואָלט אים שוין וויי געטון, באַגניגט ער זיך מיט לבנה און שטערן... אַנדערע...

שילער

וואָס טוען אַנדערע?

לערער

טיף אין וואַסער איז אויך פינסטער. דורך די ערשטע עטלעכע קלאַפטער זעט זיך נאָך אַ גרינלעכער שיין, אַ ציטערי־קער, צעוואָרפענער. וואָס טיפער איז אַלץ פינסטערער און פינסטערער. און די ימים זענען טיף, זייער טיף. אין דעם דייטשן ים האָט מען געפונען טיפע ערטער ביז פינף הונדערט מעטער, אין מיטללענדישן ים — ביז פיר טויזנט צוויי הונדערט מעטער, אין אַטלאַנטישן אָקעאַן האָט מען אויסגעמאָסטן טיפע־נישן ביז זיבן טויזנט. און אין שטילן אָקעאַן — ביז אַכט טויזנט און דרייצן מעטער... מען זאָל אַהין אַריינלאָזן אַ הימאַלאַיִשן באַרג, וואָלט ער קוים אַרויסגעשטאַרט מיטן שפּיץ... ווי פינסטער מוז דאָרט זיין אויפן גרונט! און דאָך לעבן דאָרט פאַרשיידענע אומגעהויערע באַשעפענישן, ווי צום ביישפּיל דער פּאַפּוג־פיש, און זיי זעען!

שילער

ווי אַזוי?

לערער

זיי שאַפן זיך זייער איי ג ן ליכט. ווי אַזוי לייכט אַ גלי־וואָרעם אין דער פינסטער? ער גיט פון זיך אַרויס ליכט. און יענע פיש האָבן אַזוינע אויגן, וואָס שטראַלן פון זיך ליכט אַרויס, און זעען ביים אייגענעם ליכט...

שילער

אַלע?

לערער

ניין! פאַראַן אַזוינע, וואָס האָבן אָן ליכט פאַרגעסן און די האָבן די אויגן פאַרלאָרן!... כדי צו באַשאַפן זיך אייגענע ליכט, מוז מען בענקען נאָך ליכט!